

STRATEGISCHE OPGAVEN

Omgevingsvisie Noordoostpolder

Kerngroep Omgevingsvisie

Januari 2021

Inleiding

Op 1 januari 2022 treedt - naar verwachting - de Omgevingswet in werking. Deze wet verplicht gemeenten om een Omgevingsvisie op te stellen. De Omgevingsvisie is een strategische lange-termijnvisie voor minimaal de gehele fysieke leefomgeving. Het is daarmee een belangrijk en strategisch instrument om als gemeente koers te bepalen en sturing te geven aan ontwikkelingen en opgaven¹.

De Omgevingswet stuurt op integraliteit. Verschillende belangen moeten in samenhang met elkaar worden bekeken en gewogen. Dat betekent dat een Omgevingsvisie geen tegenstrijdige ruimtelijke ambities mag bevatten en bij voorkeur duidelijk prioriteert in wat de gemeente en de samenleving belangrijk vinden. De gemeente Noordoostpolder gaat nog een stapje verder in haar streven naar integraliteit en neemt naast fysieke ook sociale ambities meenemen in haar Omgevingsvisie (besluit 14 april 2020). Het fysieke en sociale domein worden hierdoor in één visie verbonden. Daarnaast heeft de gemeente Noordoostpolder al eerder besloten de omgevingsvisie vanuit een frisse blik op te stellen en niet vanuit bestaand beleid (27 januari 2020). De omgevingsvisie wordt in de periode oktober 2020 – medio 2022 in drie fasen opgesteld. Voor u ligt het resultaat van de eerste fase: de strategische opgaven.

Doel memo

De gemeenteraad heeft verschillende mijlpalen vastgesteld om te komen tot een omgevingsvisie. Met deze memo presenteren we de eerste mijlpaal: de strategische opgaven. We doen dat in de vorm van de infographic hieronder.

Wat zijn strategische opgaven?

De strategische opgaven zijn de inhoudelijke grote vraagstukken van de omgevingsvisie, niet de koers. Ze vormen de belangrijkste lange termijnvraagstukken die op Noordoostpolder af komen. De hoofdvraag is: “hoe dragen we bij aan een toekomstbestendige leefomgeving?”. Deze vraag is in zes opgaven (vraagstukken, geen ambities of doelen) ingedeeld. Ons antwoord op deze vraagstukken, vormt de inhoud van de strategische koers. Deze zes opgaven voeden integraal en in samenhang de ontwikkelrichting voor de gemeente Noordoostpolder en daarmee de strategische koers, als ‘antwoord op de vragen’. Strategische opgaven vragen ons prioriteiten te stellen en keuzes te maken hoe we in de toekomst samen leven, wonen en werken. Daarin komen het fysieke en sociale domein samen en beïnvloeden elkaar. De strategische opgaven zijn opgebouwd vanuit de impact die trends en ontwikkelingen hebben op ons toekomstbeeld voor onze gemeente. Welke kansen en uitdagingen brengen ze mee voor de toekomst van Noordoostpolder? Het gaat onder andere over trends en ontwikkelingen op het gebied van demografie, samenleving, gezondheid, klimaat, technologie, duurzaamheid, economie, landbouw, landschap en bebouwing.

¹ Uit het op 9 november vastgestelde Plan van Aanpak Omgevingsvisie: De Omgevingsvisie kent geen ‘vaste’ termijn, maar wordt alleen bijgesteld als de situatie daar om vraagt. Het is nadrukkelijk een instrument voor de lange termijn en zal dan ook alleen ambities en hoofdlijnen van strategisch beleid bevatten.

Hoe zijn ze gemaakt en waar staan we nu?

De gemeente Noordoostpolder stelt de omgevingsvisie op met een participatief traject. Dat wil zeggen: de samenleving denkt mee (in visietraject) en doet mee (beschermen en ontwikkelen van de leefomgeving in Noordoostpolder). In de periode oktober t/m december 2020 is daarom met een afvaardiging van inwoners en organisaties gesproken over de toekomst van Noordoostpolder en de trends en ontwikkelingen die op ons af komen:

- Een denktank bestaande uit 15 inwoners;
- Een expertgroep bestaande uit vertegenwoordigers van 21 verschillende organisaties (o.a. GGD, buurgemeenten, LTO Noord Noordoostpolder, cultuurbedrijf, woningcorporaties, Carrefour, etc.);
- Een projectgroep vanuit de interne organisatie met daarin experts vanuit het fysieke en sociale domein.

In sessies met deze groepen en een gesprek met de gemeenteraad hebben we gesproken over de toekomst van Noordoostpolder. Dit deden we in werksessies aan de hand van diverse vragen, waaronder:

- Welke impact hebben de trends en ontwikkelingen op ieders beeld van de toekomst van Noordoostpolder?
- Welke kansen en uitdagingen brengen deze trends en ontwikkelingen voor onze toekomst?

We deden dat in een open verkenning, zonder het bestaande beleid als uitgangspunt te nemen. De sessies leverden veel opbrengst op die we vervolgens hebben getrechterd tot zes strategische opgaven. De strategische opgaven vormen daarmee de uitkomst van deze eerste fase.

Hoe zie het vervolg eruit?

De strategische opgaven agenderen de verschillende lange termijnvraagstukken die op Noordoostpolder afkomen (fase 1). In fase 2 wordt duidelijk welke keuzes de gemeente Noordoostpolder moet maken over dilemma's binnen en tussen de strategische opgaven om antwoorden op de strategische opgaven te kunnen geven. De samenleving denkt daarin mee, de gemeenteraad maakt de keuze om de strategische koers in fase 2 vast te stellen (eind 2021). Die koers wordt in fase 3 inhoudelijk uitgewerkt tot een ontwerp-omgevingsvisie (medio 2022).

Strategische opgaven

De omgevingsvisie is een langetermijnvisie voor ontwikkelingen in de fysieke en sociale leefomgeving. Strategische opgaven zijn gebaseerd op de impact die trends en ontwikkelingen hebben op de toekomstige leefomgeving. Deze opgaven vormen de belangrijkste lange termijnvraagstukken die op de Noordoostpolder afkomen.

Totstandkoming strategische opgaven

- **Participatief traject** met een denktank van inwoners, expertgroep van verschillende organisaties (GGD, buurgemeenten, LTO, woningcorporaties en anderen) en de gemeenteraad.
- **Trends en ontwikkelingen als basis** om kansen en uitdagingen voor de Noordoostpolder te bespreken.
- **Een frisse blik is het uitgangspunt** niet het bestaande beleid.

Toelichting strategische opgaven

In de omschrijving van de strategische opgaven wordt gesproken over 'we'. Hiermee wordt de samenleving in Noordoostpolder en de gemeente verstaan. De verantwoordelijkheid voor het beschermen en ontwikkelen van de leefomgeving ligt bij de gehele samenleving en de gemeente. Uiteindelijk stelt de gemeenteraad de omgevingsvisie vast en ook wie welke rol heeft.

De overkoepelende opgave die naar voren kwam is: "hoe zetten we de pioniersmentaliteit (identiteit) in om Noordoostpolder te positioneren als een toekomstbestendige leefomgeving (inclusief, aantrekkelijk en met diversiteit)?" Hier zijn de zes opgaven (vragen) aan verbonden. De pioniersmentaliteit biedt kansen om 'nieuwe wegen in te slaan', te innoveren en de stap voorwaarts te zetten. De kernwoorden aantrekkelijk, diversiteit en identiteit kwamen sterk naar voren op alle schaalniveaus: lokaal, regionaal, nationaal en internationaal. Hieronder volgt de toelichting per strategische opgave en waar het een andere opgave versterkt (synergie) en/of mogelijk spanning geeft (spanningsveld).

1. Een vitale, gezonde en inclusieve samenleving.

Hoe behouden en versterken we een vitale, gezonde en inclusieve samenleving?

In deze opgave is er aandacht voor behouden en ontwikkelen van het welzijn en welbevinden van de inwoners. Onderwijs en 'zorgen dat iedereen meedoet' (participatief) stimuleert bijvoorbeeld ook de vitale, gezonde en inclusieve samenleving. Vraagstukken die dit raken gaan over de veerkracht in de samenleving, de toegankelijke leefomgeving en het samen ontwikkelen daarvan / participatie. Hoe zetten we in op sociale samenhang in de kernen? Voldoende ontmoetingsplekken en mogelijkheden voor ontmoeting in de kernen dragen bij aan de sociale cohesie. Het uitnodigen tot beweging met sportgelegenheden draagt ook bij aan een gezonde samenleving. En veelzijdige lokale voedselproductie maakt het mogelijk lokaal te kunnen afnemen. Een groene leefomgeving biedt de mogelijkheid om meer wandel- en fietsroutes te ontwikkelen. Het gaat in deze opgave bovendien om 'het ontwikkelen en behouden van een veilige leefomgeving'.

2. Versterking van de aantrekkingskracht van het woon- en werkklimaat.

Hoe versterken we de aantrekkingskracht van het woon- en werkklimaat in Noordoostpolder?

In deze opgave gaat het er om dat de aantrekkingskracht van Noordoostpolder voortvloeit uit een aantrekkelijke woonomgeving voor verschillende doelgroepen. Dat omvat bijvoorbeeld levensloopbestendige woningen, waardoor passende huisvesting mogelijk is voor ouderen. Jongeren hebben behoefte aan betaalbare en aantrekkelijke woningen. Het stimuleren van de culturele diversiteit in de polder is een kans om in te spelen op de veranderende bevolkingssamenstelling. De pioniersmentaliteit van Noordoostpolder (de energie en het lef om sociaal en ruimtelijk te innoveren) kan gezien worden als voorbeeld in Nederland. Ook voor nieuwkomers en mensen die bescherming nodig hebben, zijn woningen nodig. Experimenteren met nieuwe woonvormen:

levensloopbestendig, klimaat adaptief, duurzaam en vanuit de warmtetransitie CO2 neutraal is een kans. Deze opgave omvat ook het ontwikkelen van een toekomstbestendige (klimaat adaptief) en gezonde woon- en werkomgeving voor zowel de kernen als bedrijventerreinen, als ook de rol van onderwijs door onder andere voldoende opleidingen en het aantrekken van hoger opgeleiden. Dat draagt ook bij aan het aantrekken van passend personeel. Uiteindelijk dragen deze kansen bij aan het ontwikkelen van (aansluitende) werkgelegenheid. Het ontwikkelen van de levendigheid in de polder: het 'spannend en uitdagend houden' van de polder is een uitdaging. Richting de toekomst is de vraag belangrijk: hoe houden we de huidige voorzieningen op peil voor ontspanning en uitbreiding recreatie?

3. Pioniersmentaliteit en fysieke structuur als basis voor ontwikkelingen.

Hoe gebruiken we de pioniersmentaliteit en fysieke structuur als basis voor ontwikkelingen in Noordoostpolder?

In deze opgave gaat het er om dat de kenmerkende pioniersmentaliteit en de unieke fysieke structuur (landschap) van de polder kansen bieden voor nieuwe ontwikkelingen. Die mentaliteit is: de moed en durf van mensen om vandaag sociaal en ruimtelijk nieuwe wegen in te slaan. Hoe benutten we het ruimtelijke en sociale (historische) karakter van de dorpen om het ontstaansverhaal van de polder (materieel en immaterieel) door te geven? De ontstaansgeschiedenis en het karakter van de polder bieden kansen om innovatief en onderscheidend te zijn: poldermodel 2.0. Er is een functieverandering te zien in agrarische bebouwing. Ontwikkelingen in nieuwe vormen van agrarische bebouwing vinden plaats. Klimaatadaptatie, opwek van energie en recreatie gaan meer ruimte vragen. Er liggen kansen om nieuwe vormen van energie opwek te stimuleren. Tegelijk is het weidse, ruimtelijke en open karakter een belangrijke waarde voor Noordoostpolder en liggen er kansen om deze te versterken. Het stimuleren van behoud en het verder ontwikkelen van de biodiversiteit sluit daarbij aan.

4. Stimulans innovatieve economie, onderwijs en vestigingsklimaat.

Welke stimulans geven we aan een innovatieve economie en onderwijs en daarmee het vestigingsklimaat?

In deze opgave gaat het onder andere om mogelijkheden voor het ontwikkelen van een circulaire economie (gesloten kringlopen en hergebruik materialen). Een kans is met de ontwikkeling van (hoger) onderwijs jongeren aan te trekken in aansluiting op de arbeidsmarkt. In deze opgave stellen we de vraag hoe we de werkgelegenheid vergroten en verrijken. Dit kan bijvoorbeeld door experimenteren en pionieren in Noordoostpolder te stimuleren. We stimuleren ondernemers bij hun ambities door ruimte te bieden aan innovatie, duurzame groei en de ontwikkeling van bedrijven. Hoe stimuleren we daarvoor duurzame opwek en besparing van energie? We streven daarin naar een faciliterend klimaat voor een aantrekkelijk en gevarieerd bedrijfsaanbod.

5. Innovaties en verduurzaming in de landbouw ontwikkelen

Hoe ontwikkelen we innovaties en verduurzaming in de landbouw in Noordoostpolder?

Het lange-termijn-vraagstuk gaat hier over het stimuleren van ondernemers om te blijven pionieren in innovatieve en duurzame landbouwwormen, zoals kringlooplandbouw. Bijvoorbeeld meer diversiteit in ondernemerschap en samenhang met andere buitengebied functies in de landbouw. We zien kansen om

van product naar kennis te werken en hierin de koppeling met onderwijs te maken. Technische ontwikkeling (innovaties) van de landbouw blijven we nastreven met als doel wereldwijd voorop te blijven lopen en de koppeling te houden met (hoger) onderwijs en werkgelegenheid. Onze kennis en kunde in de landbouw versterkt de (inter)nationale concurrentiepositie. Bij de vitalisering (verduurzaming) van de landbouw dragen we zorg voor een zorgvuldig beheer van de bodem en flexibel grondgebruik. We zetten ook in op het vergroten van de biodiversiteit. Hoe gaan we dit doen?

6. Sterkere, slimmere en duurzamere (regionale) bereikbaarheid en verbinding.

Hoe zorgen we voor een sterkere, slimmere en duurzamere de (regionale) bereikbaarheid en verbinding van Noordoostpolder?

In deze opgave gaat het om het versterken van mobiliteitsverbindingen met andere gebieden in de regio (regionale positionering). Dit biedt kansen om de polder spannender en aantrekkelijker te maken. Het gaat om bereikbaarheid van bedrijven, bewoners, bezoekers voor een beter woon-, werk- en toeristisch klimaat. Hierin zien we kansen om in te zetten op (nieuwe) mixen van mobiliteitsconcepten, zoals slimme mobiliteit en deelmobiliteit. Hier ligt de kans om laadpalen te ontwikkelen om elektrisch autogebruik te stimuleren wat een andere kans meebrengt: nog schonere lucht. De treinverbinding van de Lelylijn biedt kansen voor de toekomstbestendigheid van de polder. Een dergelijke treinverbinding trekt jongeren en hoger opgeleiden aan.

Synergie en spanningen tussen de strategische opgaven

Integraliteit van deze zes opgaven

De opgaven staan niet op zichzelf, maar werken direct en indirect in elkaar door. Een vitale, gezonde en inclusieve samenleving versterkt de aantrekkingskracht van het woon- en werk- leefklimaat voor elke doelgroep en andersom. Voor meer welzijn en welbevinden is duurzame welvaart nodig. Economie en onderwijs fungeren daarin als een duurzame motor die innovatiekracht toont. Die kracht is de pioniersmentaliteit: de energie en het lef van mensen om vandaag sociaal en ruimtelijk nieuwe wegen in te slaan. Hoe helpt daarbij een slimmere, sterkere en duurzamere bereikbaarheid? De fysieke structuur toont ook pioniersmentaliteit: hoe benutten we die structuur voor een innovatieve landbouw die economisch, landschappelijk en ecologisch en recreatief bijdraagt aan de samenleving? En uiteindelijk: hoe versterken we de positionering van Noordoostpolder-samenleving voor onszelf en de regio? De opgaven kunnen elkaar versterken, maar ook tegenwerken. Ruimte en middelen zijn schaars, dus niet alles zal mogelijk zijn. In fase 2 gaan we daarom aan de slag met het maken van keuzes. Dat doen we aan de hand van fictieve scenario's waarin we de opgaven verschillend gaan prioriteren

Tussen welke opgaven zit de meeste synergie?

Hieronder de opgaven met de meest sterke synergie. Daar liggen mogelijk kansen.

- Opgave 1 en 2 gaan direct in op het hoofdvraagstuk van de omgevingsvisie: de veilige en gezonde leefomgeving. Dit vanuit de fasen van een mensenleven (2) en de interactie tussen inwoners (1).

- Opgave 3 (Pioniersmentaliteit en fysieke structuur) biedt met opgave 4 (economie en onderwijs) kansen als fysieke aanjager voor opgave 1 en 2. Denk bijvoorbeeld aan thema's als gezondheid via een groene en schone (duurzame energie-)omgeving, werkgelegenheid voor met aandacht voor jongeren en hogeropgeleiden,
- Opgave 5 (landbouw) in combinatie met opgave 3 (fysieke structuur) biedt kansen voor de samenleving (opgave 1 en 2) via gezondheid, werkgelegenheid, landschap en recreatie.
- Opgave 6 is kansrijk voor elke opgave om bereikbaarheid van elke daarin beschreven activiteit te versterken en verduurzamen.

Welke opgaven hebben onderling de sterkste spanning?

- In ruimtelijke opgaven zit de sterkste spanning. Dit wordt feitelijk opgesomd binnenin opgave 3 (Pioniersmentaliteit en fysieke structuur). In hoeverre durven we te pionieren? Wat willen we beschermen, wat willen we ontwikkelen? Opgave 3 en 5 (landbouw) tonen spanning met ruimte voor duurzame opwek (opgave 2), recreatie, ontspanning en uitbreiding kernen (opgave 1). Doorontwikkeling van de landbouw (denk bijvoorbeeld aan erfgruotte) levert ook spanning met opgave 3 (fysieke structuur). Deze voornaamste spanningen ook ontwikkelingen in de landbouw (opgave 5).

De spanningen vragen vooral om het maken van keuzes of het zoeken naar balans door te prioriteren in de volgende fase. De uitdaging bij synergie is vooral: welke kans geven we het meeste prioriteit? Voor beiden gaan de voorkeursscenario's (fase 2) helpen om dit aan te scherpen en te verrijken. Daarmee werken we straks toe naar een concept-strategische koers die hierin richting geeft voor Noordoostpolder-samenleving naar 2050.

